

УДК 336.77.067

О.М. Грубляк, викладач;
А.О. Дашкевич, Буковинська державна фінансова академія, м. Чернівці

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У статті розкрито особливості розвитку ринку фінансових послуг в умовах ринкової економіки.

Ключові слова: банк, страхова компанія, недержавний пенсійний фонд, фінансова компанія.

Вступ. У країнах з розвиненою ринковою економікою всі операції, пов'язані з обігом фінансових ресурсів, відбуваються на сучасних фінансових ринках, що ефективно функціонують, інтегровані у світову фінансову систему, мають розвинену інфраструктуру та оптимальний рівень державного регулювання. Розвиток фінансового ринку в нашій державі відбувається в умовах непростих політичних та соціально-економічних перетворень, що, безумовно, визначає актуальність теми та впливає на процес удосконалення нормативно-правової бази функціонування фінансового ринку, розбудови його інфраструктури тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансового ринку останніми роками привертає увагу багатьох теоретиків та практиків. Питанням розвитку національних та міжнародних фінансових ринків, їх регулюванню присвячені роботи таких вітчизняних авторів, як В.Л. Андрушенко, О.І. Береславська, О.Г. Білорус, І.В. Бураковський, О.Д. Василик, А.Т. Головка, М.А. Дудченко, В.В. Корнєв, О.М. Мозговий, А.М. Мороз, С.В. Науменкова, В.М. Опарін та інших.

Виклад основного матеріалу. Згідно Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» ринок фінансових послуг – це діяльність учасників ринків фінансових послуг з метою надання та споживання певних фінансових послуг. До таких ринків належать професійні послуги на ринках банківських послуг, страхових послуг, інвестиційних послуг, операцій з цінними паперами та інших видах ринків, що забезпечують обіг фінансових активів [1].

Економічний зміст ринку фінансових послуг визначається сукупністю відносин «продавець—покупець», що здійснюються через фінансові послуги як сферу господарської діяльності. Завдяки наданню різноманітних фінансових послуг стає можливим використання фінансового ринку як економічного важеля, активного інструменту регулювання економіки. Цей інструмент, з

одного боку, детермінований об'єктивно існуючими фінансовими відносинами, а з другого — є знаряддям реалізації цілеспрямованої фінансової політики держави [2, с. 89].

Наявність успішно працюючого фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки. На сьогодні, порівняно з початком трансформаційних процесів в Україні, з інституційної точки зору створено основні фінансові інститути. Проте основним гравцем на ринку фінансових послуг України залишаються банківські установи, маючи активи майже в 21 раз більші за активи небанківських фінансових установ (табл. 1).

Таблиця 1.
Активи банків і небанківських фінансових установ України,
01.01.2009 [3-4]

	Загальний обсяг, млн. грн.	Питома вага, %
Недержавні пенсійні фонди	481,0	0,05
Фінансові компанії	3779,0	0,37
Кредитні спілки	6073,0	0,60
Страхові компанії	35562,0	3,49
Банківська система	971800,0	95,49

Варто враховувати, що без розвитку системи недержавних пенсійних фондів, без проведення страхової реформи, реформи грошових послуг і, фактично, без розвитку страхових компаній – банківська система позбавлена довгих дешевих ресурсів, якими вона могла б підпитувати економіку. Тому на найближчі роки головним завданням держави буде проведення реформ, які б сприяли становленню фондового ринку, поновленню та розвитку страхового фонду та розвитку системи недержавних пенсійних фондів.

Станом на 1 січня 2009 року ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій мали 184 банки. Динаміка співвідношення їхніх основних показників до ВВП демонструє висхідну тенденцію, що свідчить про випереджальний розвиток банківського сектору порівняно з іншими сферами економіки (рис. 1). Істотне зростання активів банківської системи обумовлюється передусім за рахунок стрімкого зростання обсягів наданих банками кредитів.

За результатами 2006-2008 рр. на ринку небанківських фінансових послуг спостерігається зростання кількості фінансових установ, що мають визначене законодавством право надавати певні види фінансових послуг, відповідно зростають обсяги їхніх активів та основні показники діяльності.

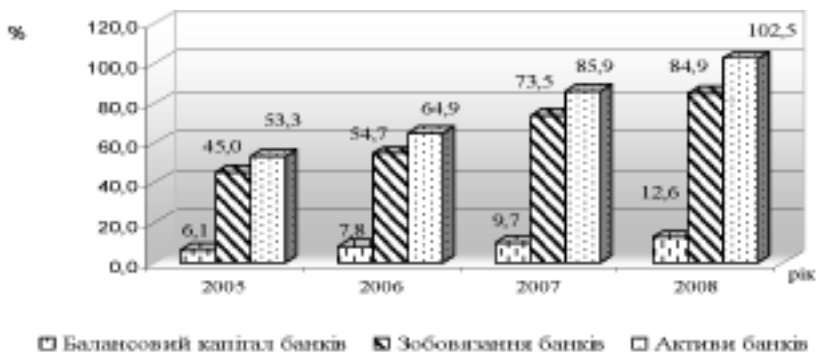

Рис. 1. Динаміка співвідношення основних показників діяльності банків України та ВВП [3]

Вітчизняний страховий ринок ще не набув статусу впливового соціально-економічного чинника. Його розвиток в Україні стримується багатьма об'єктивними та суб'єктивними чинниками, головні серед яких — відсутність платоспроможного попиту на страхові послуги через низький рівень життя населення, обмеженість корпоративних фінансів та нестійкість податкової системи. Динаміка основних показників ринку страхування подана в таблиці 2.

**Таблиця 2 .
Динаміка основних показників ринку страхування**

Показники	2007 р.	2008 р.	Відхилення (+, -)	
			млн. грн.	%
Валові страхові премії, млн. грн.	18008,2	24008,6	6000,4	33,3
Чисті страхові премії, млн. грн.	12353,8	15981,8	3628	29,4
Валові страхові виплати, млн. грн.	4213	7050,7	2837,7	67,4
Рівень валових страхових виплат, %	23,4	29,4	-	25,6
Чисті страхові виплати, млн. грн.	3884	6546,1	2662,1	68,5
Рівень чистих страхових виплат, %	31,4	41,0	-	30,6

Слід відмітити, що в сегменті діяльності кредитних спілок спостерігаємо стабільне зростання основних показників протягом 2006-2008 рр. У 2008 р. триває тенденція до зростання сукупних активів кредитних спілок та зміни їх структури (рис. 2).

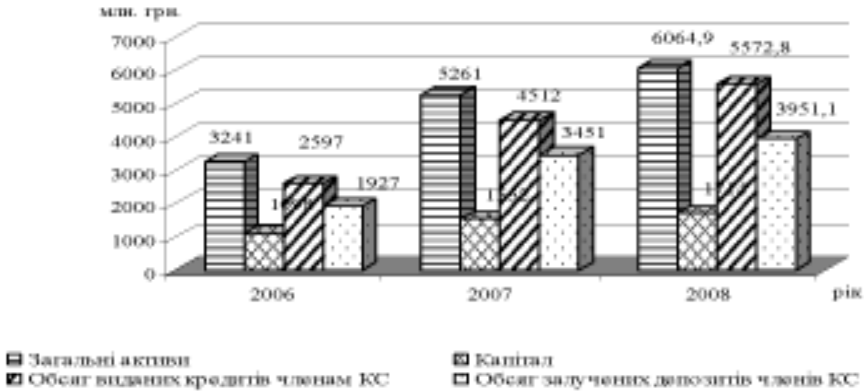

Рис. 2. Динаміка основних показників системи кредитних спілок [4]

Найбільш динамічним серед ринків небанківських фінансових послуг залишається ринок недержавного пенсійного забезпечення. Про це свідчить стрімке зростання не лише активів недержавних пенсійних фондів, а й число їх учасників, а також обсяги пенсійних внесків та виплат (рис. 3). Протягом 2008 р. кількість учасників НПФ відповідно до укладених контрактів зросла на 203,5 тис. осіб, або майже на 73 %. Разом із зростанням кількості учасників НПФ зростають і обсяги сплачених пенсійних внесків (на 348,5 тис. грн.).

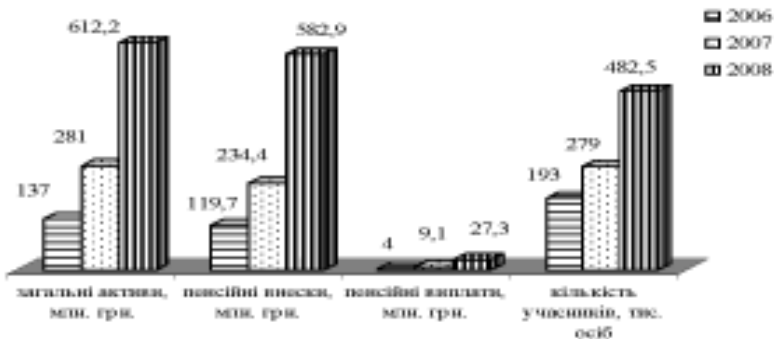

Рис. 3. Динаміка основних показників системи НПЗ [4]

Висновки. Зважаючи на вищенаведене, можна окреслити основні проблеми українського ринку фінансових послуг: відсутність належних правових засад для повноцінного розвитку ринку фінансових послуг; недостатнє державне регулювання та нагляд за діяльністю; відсутність концепції довгострокового розвитку банківських і небанківських інститутів на ринку фінансових послуг; значний ступінь недовіри з боку пересічних громадян до частини небанківських фінансових установ (зокрема, довірчих товариств, інвестиційних та пенсійних фондів), які історично мають досить погану репутацію, пов'язану з відомою «трастовою епопеєю» 1993-1995 рр.

Отже, можна сказати, що ринок фінансових послуг України еволюційно проходить етапи свого формування. Ринок банківських послуг і банківський сектор у цілому пережили значні реформи і зараз займають домінуючі позиції у структурі всього фінансового ринку. Небанківські фінансові послуги та установи які їх надають, сьогодні лише розвиваються, поки що не працюють на широку громадськість.

Такий стан розвитку ринку фінансових послуг в Україні неповною мірою відповідає загальносвітовим тенденціям, що призводить до його суттєвого відставання, не конкурентоспроможності, ізолюваності та неготовності увійти у глобальну фінансову систему. А це в свою чергу негативно впливає на розвиток національної економіки, місце України у світовому економічному просторі.

Список використаних джерел

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. №2664-III із змінами та доповненнями.
2. Бобров Е.А. Роль та місце ринку фінансових послуг у структурі фінансового ринку / Бобров Е.А. // Фінансовий ринок України. – 2009. – №4. – С. 88-94.
3. Офіційний сайт Національного банку України [<http://www.bank.gov.ua/>].
4. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [<http://www.dfp.gov.ua/>].

Annotation. *This article presents the peculiarities of development the financial service market in the conditions of market economy.*

Key words: *bank, insurance company, private pension fund, financial company.*